

РЕЦЕНЗІЇ

Олег Зайчук,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

Наталя Оніщенко,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

Сучасний аналіз проблем конституційного права України

Рецензовані праці з проблем конституційного права в Україні* можна виділити серед багатопрофільної сучасної юридичної літератури. Але далеко не всі юридичні видавництва піклуються про творче насичення новими підходами до проблем адміністративного і фінансового права, цивілістики, сімейного права, кримінально-правового циклу монографії і колективні наукові праці.

Натомість монографії рясно з'являються по багатьох напрямках національної і зарубіжної проблематики і цей процес слід всіляко підтримувати. Особливо це стосується збірок публікацій українських і міжнародних конференцій, коли по краплинах можна зібрати систему поглядів, що об'єднані метою юриспруденції, глибше пізнавати кожне правове явище, доводити новими підходами власні погляди на розвиток теоретичних проблем держави і права. При цьому

методологічно базовим серед галузевих наук незаперечно вважається конституційне право. Зрозуміло, що воно є фундаментом для кожної сфери правових знань, але провідна роль цієї науки сьогодні як ніколи потрібна у побудові реальних моделей забезпечення життя держави і суспільства. Чи не тому збільшення науковців, які прилучаються до конституційного права, відкриває перспективи досягнення якісно нового рівня осмислення конституційно-правових процесів. Але таке може статися, якщо вчені-юристи теорію права переведуть в лоно реального життя, коли критичні оцінки наукових розробок стануть нормою відношення в академічному середовищі і кінцем – «свіже дикування збагатить практику». Проте, відверто висловлюючись, такого стану вітчизняна юриспруденція ще не досягла.

Аналізуючи сучасну юридичну літературу, вже можна побачити як

* *Селіванов А.* Записки конституціоналіста. Наукові погляди на сучасні конституційні процеси. Реалії конституційного права. Київ. Видавництво «Логос». - 2014.

помітно зростають твори науковців з власними позиціями, які пропонують сміливі ідеї реформ і модернізації.

В конституційному праві слід виділити твори відомого фахівця – професора А.Селіванова, який сміливо втручається новими доктринальними підходами до осмислення реальних процесів сучасності. Він виступає з позиції практики як постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України і своїм досвідом створює напрямок – державно-правовий реалізм функціонування влади народу і влади держави. Мабуть зрозуміло, що це досить нелегкий шлях дослідника, який знаходить оригінальні підходи до висвітлення конституційних проблем. Видання вченим-конституціоналістом трилогії «Записки конституціоналіста», «Наукові погляди на сучасні конституційні процеси» і, нарешті, «Реалії конституційного права України» своєю науковою новизною і актуальністю є помітною подією в академічній сфері знань дійсно унікальним комплексним дослідженням. Між цими монографічними працями немає суперечностей, їх об'єднує внутрішня єдність. При цьому забезпечується викладення наукових концепцій і доктрин в їх розвитку. Доктринальний підхід, який ближчий за інші в політико-правовій думці, безперечно враховує суперечливу конституційну практику і має своє призначення – виявити внутрішню цінність, розкрити сутність ідеї, що дозволяє провести онтологічний аналіз правовідносин конституційного змісту. Саме у такий спосіб автор розкриває свої погляди на складні шляхи до вдосконалення основних категорій влади і суспільства, ставить питання про подальшу долю конституційного правосуддя, як і всієї судової влади, що вимагає реформування не стільки в інституціональному, скільки у процесуальному забезпеченні судової

ефективності. Привертають увагу конституційні принципи, які професором А. Селівановим розглядаються з позиції їх потенціалу для розвитку конституційної ідеології зміцнення інститутів влади народу, державного устрою і суспільного ладу, судової доброчесності - головних чинників нового осмислення їх системного взаємозв'язку з правами та інтересами людини. Як не згадати вислів Т. Джеферсона за аналогією: «Спускаючись з висот теорії до практики, кращої книга ніж «Федераліст» не знайти».

У другій праці трилогії професора А.Селіванова можна побачити згусток наукових поглядів на проблеми сучасного конституціоналізму. В цьому дослідженні вчений чітко проявився як самостійний дослідник нового типу, оскільки вивчивши праці вітчизняних і зарубіжних авторів, він пов'язує воедино теорію і практику, знаходить і дає власне праворозуміння надзвичайно складним процесам з позиції «живої Конституції», оскільки за своїм досвідом наводить аргументи по справах конституційної юрисдикції і це можна оцінити як унікальний синтез оригінального системного підходу без банальної констатації вже досягнутого наукою.

В цій унікальній книзі прослідковується власна авторська доктрина і цінність прогностичної наукової думки: у державній владі (за трьома складовими) не може існувати внутрішнього конфлікту з суспільством, нехтування правами громадянина, коли владні особи перетворюються в людей без принципів і в кінцевому результаті у «знаряддя багатства», а тому це втягує основну масу людей у згубні коловороти, в яких втрачається здоровий глузд і розум, що породжує народний бунт. Хіба про це не наголошували і багаторазово застерігали батьки конституційної демократії?...

Третя наукова праця професора-конституціоналіста «Реалії конституційного права України» у розгор-

нутому аналізі цілком підтверджує фундаментальний характер аналізу питань, які автор подає у книзі у порівняльному викладенні. Насамперед, варто підтримати авторський підхід, який відрізняється від абстрактних поглядів і дає можливість проаналізувати і оцінити нові аспекти конституційного правозастосування. Автор підкреслює, що для конституційного права в реаліях його застосування властиво співвідношення імперативного і диспозитивного засад щодо механізмів забезпечення конституційного правопорядку. Це відноситься до всіх суб'єктів державної влади, але виключним верховенством права наділений тільки один суб'єкт – Український народ. Тому його установча влада є незаперечною і абсолютною, коли йдеться про конституційні процеси, в яких воля і сила народу має берегти суверенітет, територіальну цілісність, свободи і власну долю. Цілком підтверджується цим дослідженням, що саме питанням

реального життя повинні присвячуватися нові праці з конституційного права і особливе місце у збагаченні його базового характеру займає сьогодні Конституційний Суд України. Між тим, автор критично відноситься до деяких питань його юрисдикційної діяльності і вказує на неприпустимість обмеження доступу до цього «аналітичного правосуддя» суб'єктів, які надсилають свої клопотання, але вже розгляд відбувається без їх присутності в Суді (автор іменує їх «письмовими слуханнями», хоча в законодавстві таке поняття відсутнє). Висновки професора А. Селіванова відрізняються високим рівнем наукової розробки і практичної цінності, що дозволяє не тільки відзначати унікальність видання трилогії, але й з позицій більш високої відповідальності науки конституційного права подивитися на всі правові явища, які сьогодні породжуються активністю народного впливу на державу і право.

Науково-практичний юридичний журнал

Публічне право

Комп'ютерна верстка
та художнє оформлення *Кандиба Т. П.*

Підписано до друку 16. II. 2015 р. Формат 70x108/16. Папір офсетний.
Гарнітура Тип Петербург. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 18,25.
Наклад 700 прим. Зам. № 00014.

Надруковано в друкарні ФОП Кандиба Т. П.
м. Бровари, бул. Незалежності, 16
тел.: 099 120-25-24
099 912-31-22
e-mail: diz18@ukr.net